

פרופסור איריס רחמימוב (irisrchmmv@gmail.com)

החוג להיסטוריה כללית

סמסטר א' תשע"ה

יום א' 16:00-18:00, גילמן 223

שעות קבלה: יום ב' 14:30-16:00 (גילמן 463)

עוזרת הוראה: גב' אביגיל וולך

תאריכי הבחינות: מועד א' 06.2.2018 09:00, מועד ב' 09.3.2018 09:00

[נא לבדוק את התאריכים גם באתר הפקולטה לפני מועדי הבחינות!]

המאה התשע-עשרה באירופה 1890-1789

במהלך המאה התשע-עשרה עברה אירופה שינויים דרמטיים: גידול דמוגרפי חסר תקדים; תיעוש ועיור בקנה מידה רחב (תחילה במערב אירופה ובמהלך המאה בשאר חלקי היבשת); פיתוחים תחבורתיים, תשתיתיים וטכנולוגיים שכיווצו באופן משמעותי את הזמן והמרחב; מהפכות פוליטיות מוצלחות יותר ומוצלחות פחות; התגבשותם של מערכים אידאולוגיים חשובים כגון ליברליזם, שמרנות, לאומיות, סוציאליזם, ופרוטו-פשיזם. עם זאת, "העולם הישן" המשיך להתקיים במקומות רבים ובאופנים שונים: בעוצמתן הפוליטית והחברתית של אליטות אגראריות; במרכזיותה של הדת על היבטיה המוסדיים והפולחניים; בהטרונגניות הפוליטית של אזורים נרחבים במרכז אירופה, מזרחה ומערבה ובכמיהה הנוסטלגית לקהילות קטנות ואינטימיות. המתח בין חברה קפיטליסטית דינאמית לבין מסגרות מסורתיות בעלות שורשים חברתיים עמוקים מקנה למאה התשע-עשרה את אופייה הדרמטי והסוער. בשיעור זה נעסוק בכל אלה ונתמקד באופן ספציפי במהפכה הצרפתית; בתמורות העצומות של העידן הנפוליאוני; בצמיחת הלאומיות; בהתגבשות הליברליזם ובביקורת עליו; בשינויים הדמוגרפיים והכלכליים רחבי ההיקף; בצמיחת הערים האירופיות והתרבות האורבאנית; במהפכות 1848-9; בתהליכי הדמוקרטיזציה והרפורמה הפוליטית; באיחוד גרמניה; באימפריאליזם "החדש" של שלהי המאה וב"משבר סוף המאה התשע-עשרה".

מטרות הקורס:

- א. הקניית ידע בסיסי בתולדות המאה התשע עשרה באירופה, וזיהוי שינויים כלכליים, פוליטיים וחברתיים ארוכי טווח אשר התרחשו במהלך השנים 1890-1789.
- ב. בחינה לעומק של כמה מן האירועים המרכזיים של המאה התשע-עשרה באירופה והשלכותיהם ארוכות הטווח: המהפכה הצרפתית, הכיבושים הנפוליאוניים, מהפכות 1848-1849, הקמת הקיסרות הגרמנית (הרייך השני) ומשבר סוף המאה התשע עשרה.

משלוח הקורס

- א. נוכחות בשיעורים
- ב. מבחן מסכם
- ג. קריאת חובה: משתתפי הקורס מתבקשים לקרוא את קריאת החובה המצוינת לכל שיעור. הקריאה מופיעה באתר הקורס או שמורה בספרייה הלימודית.
- ד. קריאה להרחבת ידע: בארבעה מפרקי הקורס מצוינת קריאה נוספת להרחבת הידע. משתתפי הקורס מתבקשים להרחיב את קריאתם ב**שניים מפרקי הקורס** לפחות. במבחן הסופי תופיע שאלה המבקשת התייחסות לפרקי הרחבת הידע.

אתר הקורס

לקורס יש אתר במסגרת פרויקט Moodle בכתובת <http://moodle.tau.ac.il> באתר מרוכזים חומרי הקריאה ומידע שימושי אחר הקשור לקורס ולתקופה. רוב המקורות ומאמרי הרקע מצויים באתר. לכל משתתפי הקורס ישנה סיסמא המאפשרת גישה לחומר. ניתן לברר את הסיסמא ודרכי התחברות במוקד Virtual TAU 6405526 6405527 virtualt@post.tau.ac.il

סדר השיעורים

1. "המשטר הישן" בשלהי המאה השמונה עשרה

- i. המאה התשע עשרה: תיחום כרונולוגי ותיחום תמאטי
- ii. עולם הארץ (Land) ועולם המדינה (State)
- iii. עולם השדרות (Estates) ועולם המעמדות (Classes)

קריאת חובה:

- פרנקלין פורד, אירופה 1780-1830, (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1984), 39-84. [מופיע באתר הקורס].

2. תחומי השינוי העיקריים: אוכלוסייה, עיור, חקלאות, תחבורה, תקשורת, ידע

- i. גידול דמוגרפי אירופי במאה התשע עשרה
- ii. מהפכה חקלאית
- iii. תחבורה, תקשורת
- iv. מדע וידע

קריאת חובה:

- יובל נח הררי, קיצור תולדות האנושות, (תל-אביב, דביר, 2011) 337-357. [מופיע באתר הקורס].
- Richard J. Evans, The pursuit of power: Europe 1815-1914, (New York: Viking, an imprint of Penguin Random House LLC, 2016), 132-168 [מופיע באתר קורס].

3. מנועי שינוי: המהפכה התעשייתית והמהפכה הצרפתית

- i. תעשייה ומסחר: התגבשות מודל הייצור הממוכן
- ii. המהפכה הצרפתית והשפעתה על המאה התשע-עשרה

קריאת חובה:

- ויליאם דויל, המהפכה הצרפתית: מבוא, תרגום מאנגלית תמי אילון-אורטל (תל אביב: רסלינג, 2006), פרקים 2-5. [מופיע באתר הקורס].
- אבנר בן עמוס, "המארכיז, הפנתיאון, הטריקולור וכל השאר: המהפכה והתרבות הפוליטית בצרפת", זמנים מספר 30/31 (קיץ 1989), עמ' 58-67 [מופיע באתר הקורס].

4. המהפכה הצרפתית

- i. מדוע פרצה מהפכה בצרפת?
- ii. כרונולוגיה של המהפכה 1789-1799
- iii. היווצרותו של הספקטרום הפוליטי המודרני

קריאת חובה:

- ויליאם דויל, המהפכה הצרפתית (המהדורה השנייה, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2016), 296-316 [מופיע באתר הקורס].
- ענבל עופר, חירות, שוויון ואחוה: סוגיות בהיסטוריה פוליטית וחברתית של המהפכה הצרפתית (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2016), 439-483 [מופיע באתר הקורס].

5. התקופה הנפוליאונית ומורשתה

- i. עלייתו של נפוליאון לשלטון
- ii. האימפריה הנפוליאונית בשיאה
- iii. השפעות המהפכה והמשטר הנפוליאוני על צרפת ואירופה

קריאת חובה:

- פרנקלין פורד, אירופה 1780-1830 (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1984), 207-232, 274. [מופיע באתר הקורס].

6. המערכת הבינלאומית 1815-1871

- i. הסדרי וינה באירופה בכללותה
- ii. הסדרי וינה במרכז ודרום אירופה
- iii. האתגרים העיקריים להסדרי וינה

קריאת חובה:

- הנרי קיסינג'ר, דיפלומטיה (ירושלים: הוצאת שלם, 2007), פרקים ד' וה', עמ' 64-122. [מופיע באתר הקורס].

7. הליברליזם כהגות, פרקטיקה ואורח חיים 1789-1848

- i. ליברליזם כהגות וכפרקטיקה פוליטית
- ii. התגבשות החברה האזרחית באירופה
- iii. מבקרי הליברליזם במחצית הראשונה של המאה התשע עשרה: שמרנות, רומנטיקה וסוציאליזם מוקדם

קריאת חובה

- Richard J. Evans, The pursuit of power: Europe 1815-1914, (New York: Viking, an imprint of Penguin Random House LLC, 2016), 169-186. [מופיע באתר הקורס].

להרחבה (אופציה 1):

- קרל מארקס ופרידריך אנגלס, המניפסט הקומוניסטי (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1998).
- אריק הובסבאום, "המניפסט הקומוניסטי", מתוך המניפסט הקומוניסטי במבחן הזמן (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1998), 13-30.

8. הרומנטיקה 1780-1850

- i. הרומנטיקה כתודעה
- ii. הרומנטיקה כמכלול התרבות הגבוהה באירופה בין השנים 1780-1850
- iii. הרומנטיקה כ"צייטגייסט" (רוח תקופה)
- iv. הגאון הרומנטי

קריאת חובה:

- ישעיה ברלין, שורשי הרומנטיקה, (תל אביב: עם עובד, 1999), פרק 1.
- Jacques Barzun, From Dawn to Decadence: 500 Years of Western Cultural Life, (New York: Perennial, 2000), pp.465-472.

קריאת רשות:

- Richard J. Evans, The pursuit of power: Europe 1815-1914, (New York: Viking, an imprint of Penguin Random House LLC, 2016), 454-463 [מופיע באתר הקורס].

להרחבה (אופציה 2):

- א.ס. פושקין, יבגני אונגיין (תל אביב: גוונים, 2012). [מופיע באתר הקורס]

להרחבה (אופציה 3):

- א.ת.א. הופמן, "איש החול" מתוך: מחווה לשישה סופרים של המאה התשע עשרה (תל אביב: עם עובד, 2006), עמ' [מופיע באתר הקורס]
- אונורה דה בלזאק, "יצירת המופת הנעלמה" מתוך: יצירת המופת הנעלמה; הנערה שענייה זהב; אדון קורנליוס (ירושלים: הוצאת כרמל, 1998), 9-34. [מופיע באתר הקורס]

9. לאומיות: איחוד איטליה ואיחוד גרמניה באמצע המאה התשע עשרה

- i. מהפכות 1848-9: האומנם "אביב העמים"?
- ii. התפשטות הרעיון הלאומי בתקופה המודרנית: מודלים תיאורטיים
- iii. לאומיות באיטליה ובגרמניה
- iv. איחוד איטליה ואיחוד גרמניה
- v. האתגר הלאומי למונרכיות הרב לאומיות

קריאת חובה:

- שולמית וולקוב, איחוד וחירות בגרמניה: מנפוליאון עד ביסמארק (תל אביב: האוניברסיטה המשודרת, 1997), 75-113.
- א. רחמימוב, "המפץ הגדול של הלאומיות", זמנים גיליון 86, עמ' 82-95 [מופיע באתר הקורס].

10. הליברליזם האירופי בשיאו 1850-1890

- i. פרלמנטריזם ושלטון חוק
- ii. שחרור האיכרים
- iii. אמנציפציה של יהודים וקבוצות מיעוט
- iv. הליברליזם המונומנטלי בארכיטקטורה

קריאת חובה

- חיים שמיר, "המהפכה הפריסאית של הברון אוסמן", זמנים גיליון 2, 44-57. [מופיע באתר הקורס]. כמו כן, מומלץ לצפות בסרטון יו-טיוב על בניית האופרה פאלה גרנייה (L'opera Garnier) <http://youtu.be/Cs-h5Yhalvo>

- יאיר מינצקר, "חומה, גוף, מרחב: פירוז העיר האירופית במאות השמונה-עשרה והתשע-עשרה", זמנים גיליון 119, עמ' 6-17 [מופיע באתר הקורס].

11. "האימפריאליזם החדש": קולוניות ואימפריות במחצית השנייה של המאה התשע עשרה

- i. "אימפריאליזם" ו"קולוניאליזם" כמושגים אנליטיים
- ii. הודו והאימפריאליזם הבריטי
- iii. קונגו וחלוקת אפריקה

קריאת חובה

- רות ג'ניאו, הקולוניאליזם האירופי: רעיון, יישום והתנגדות (האוניברסיטה הפתוחה, 2011), עמ' 9-22, 56-68, 78-81, 101-106. [מופיע באתר הקורס].
- Richard J. Evans, The pursuit of power: Europe 1815-1914, (New York: Viking, an imprint of Penguin Random House LLC, 2016), 641-688 [מופיע באתר הקורס].

11. משבר סוף המאה התשע עשרה: פוליטיקה וחברה

- i. הביקורת הדמוקרטית
- ii. הביקורת הסוציאליסטית
- iii. הביקורת הפופוליסטית
- iv. הביקורת האנטישמית

קריאת חובה

- Eric Hobsbawm, The Age of Empire: 1875-1914, (New York, 1989), 84-111. [מופיע באתר הקורס].

12. תרבות סוף המאה התשע עשרה

- i. דקדנס
- ii. מיניות לא קונפורמית והמצאת הטיפולוגיה המינית המודרנית
- iii. שנאת נשים (מיזוגניות) ו"משבר הגבריות המודרנית"

קריאת חובה:

- Robert Beachy, "The German Invention of Homosexuality," *The Journal of Modern History*, Vol.82:4 (December, 2010), 801-838. [מופיע באתר הקורס].

להרחבה (אופציה 4):

- ארתור שניצלר, המעגל (רמת-גן: מרכז ישראלי לדרמה, 1986). [מופיע באתר הקורס]